

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ

Анотація. Розглянуто сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості банків. Обґрунтовано переваги та недоліки даних методик. Проаналізовано основні методи оцінки фінансової стійкості банків, їх сутність та особливості застосування.

Аннотация. Рассмотрены современные подходы к оценке финансовой устойчивости банков. Обоснованы преимущества и недостатки данных подходов. Проанализированы основные методы оценки финансовой устойчивости банков, их сущность и особенности использования.

Annotation. The article describes the current approaches to the assessment of the financial stability of banks. The article discusses advantages and disadvantages of the given approaches. The main methods of assessing the financial soundness of banks, their nature and characteristics of use are also analyzed.

Ключові слова: фінансова стійкість банку, оцінка фінансової стійкості, методики оцінки, методи оцінки.

В умовах ринкових відносин і незрілості фінансового ринку проблема фінансової оцінки діяльності кредитних організацій стає все більш актуальною. З одного боку, банкам необхідно самостійно проводити внутрішній аналіз свого фінансового стану для виявлення прихованих резервів, а з іншого – виникає необхідність зовнішньої оцінки банків-контрагентів для визначення їх надійності, що робить банківську сферу більш прозорою та передбачуваною.

Проблема забезпечення та підвищення рівня фінансової стійкості банків не є породженням сьогодення, проте вона досить складна та розв'язана не повною мірою, тому набуває загальнонаціонального значення не лише для України, але й має місце у розвинутих країнах ринкового типу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної проблематики дозволяє зазначити, що питанням фінансової стійкості банків присвячена увага вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, Роузом П. С., Міллером Р. Л., Сінкі Дж. Ф. визначено місце фінансової стійкості у фінансовому менеджменті банку, її окремі показники та критерії. Існує ряд напрацювань вітчизняних та російських науковців, таких, як: Панова Г. С., Белих Л. П., Кумок С. І., Шелудько Н. М., Скелов Є. В., Ключко Л. А., Шиллер Р. І. та інших, якими визначено основні методи оцінки та аналізу фінансової стійкості, виявлено фактори впливу на неї [1].

Існуючі методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банку недостатньо структуровані та систематизовані, а кризові явища, які періодично виникають у банківській сфері, вимагають перегляду та порівняльного аналізу методик із метою розроблення напрямів оптимізації процесу оцінки банківської надійності в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

Метою статті є узагальнення та систематизація методичних підходів до оцінки фінансової стійкості банків в Україні та за кордоном для окреслення наукових основ забезпечення надійності банків з урахуванням динамічності глобального фінансового ринку.

Проаналізувавши провідні вітчизняні та зарубіжні підходи до оцінки фінансової стійкості банку, можна навести їх порівняльну характеристику (табл. 1).

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика основних українських та зарубіжних
методик оцінки фінансової стійкості банку**

Метод	Зміст моделі	Інформаційне забезпечення	Переваги методу	Недоліки методу
1	2	3	4	5
CAMELS	Проводиться оцінка банку за шкалою від 1 до 5, де 1 отримує фінансово стійкий банк, а 5 – банк із критичним становищем	Оцінка стійкості банку визначається на основі документів, подається щоквартально	Стандартизований метод оцінки банку, рейтинг кожного показника вказує керівництву банку напрям дій для їх поліпшення	Висока вартість кваліфікованої оцінки іноземними експертами [2]

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5
Rate	Взаємопов'язані фази процесу нагляду – оцінка ризику, інструменти нагляду, оцінка ефективності	Оцінка стійкості визначається основними показниками фінансової звітності	Аналізуються макроекономічні показники, які характеризують стан грошово-кредитного ринку, платіжного балансу,	Не дає змогу достатньо глибоко оцінити якість та достатність власного капіталу банку,

			заощаджень та інвестицій	прибутковості, ліквідності, ресурсної бази відповідного банку
SEER (FIMS)	Дає дві оцінки стану банку, що базуються на різних економічних моделях – рейтинг та бал ризику	Фінансова звітність та різні рейтинги	Гнучкість методу дозволяє відобразити мінливі умови функціонування банківського сектору	Не може передбачити банкрутство банку
SAABA	Складається з трьох модулів: 1 – кількісний аналіз; 2 – дослідження фінансового стану; 3 – рейтингові дані	Використовує для аналізу бази даних Банку Франції, дані зовнішніх аудиторів, наглядових органів	Забезпечує можливість оцінити майбутні витрати, можливо зробити висновки щодо прогнозу стійкості банку	Не на достатньому рівні оцінює ефективність діяльності банків
BAKIS	Розрахунок 47 коефіцієнтів: 19 – кредитного ризику; 16 – ринкових ризиків; 2 – ризиків ліквідності і 10 пов'язаних з прибутковістю	Інформаційне забезпечення – фінансова звітність банку	Усі коефіцієнти мають однакові коефіцієнти значущості	Використання показників, які мають різну природу і значення, що не можна порівнювати [3]
Бальний метод	Базується на основі бального методу оцінки п'яти показників із формуванням висновку за кожною групою узагальнюючого результату	Показники частково дублюють обов'язкові нормативи, встановлені Банком Росії, а решта – структуру активів	Містять оцінні показники, доступні для розрахунку тільки співробітникам ЦБ, і реалізують функцію державного контролю та нагляду	Виключно експертне ранжування значень показників за балами та значущістю і відсутність аргументації у їх формуванні
журналу "Економічна правда"	Використовується власна методика оцінки фінансової стійкості	Аналізуються довгостроковий приплив або відплив депозитів, ліквідність банку, рівень державної підтримки	Можливість швидкого визначення слабких місць банку та відповідності поточної діяльності банку нормативам	Не враховує характер зміни основних фінансових показників у динаміці [4]
"Експерт-рейтинг"	6 етапів: розрахунок 18 показників, переведення в бальну систему, переведення балів у рейтингову шкалу надійності банків	Використовуються звітність банку, дані зовнішніх аудиторів	Відкритість, класифікація банків, використання зведеного показника стійкості	Відсутність логічно обґрунтованих процедур зваження коефіцієнтів

Проведене дослідження сучасних методів оцінювання фінансової стійкості банків як у вітчизняній, так і в закордонній банківській практиці, дає підстави констатувати, що єдиної універсальної методики аналізу не існує й гіпотетично існувати не може, враховуючи постійний динамізм та чутливість глобального фінансового ринку. Тому можна лише визначити дві основні форми оцінки фінансової стійкості банку: по-перше, прямий контроль (регулювання) або обов'язкова оцінка; по-друге, саморегулювання або ініціативна оцінка діяльності [5].

У табл. 2 наведено результати систематизації існуючих методів оцінки фінансової стійкості банків.

Таблиця 2

Основні методи оцінки фінансової стійкості банків

Метод оцінки	Сутність	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Методи якісних характеристик			
Метод парних порівнянь	Послідовне порівняння альтернатив і вибір найоптимальніших для аналізу	Легкість і простота методу	Обмеженість в отриманні даних
Методи кількісних характеристик			
Метод множинних порівнянь	Упорядкування безлічі альтернатив залежно від характеру оцінки	Дає змогу зменшити обсяг інформації і ранжувати банки за групами оцінки	Складність у використанні методу
Бальний метод (скоринговий)	Оцінка показника або групи показників за допомогою одержаних балів	Легкість і доступність оцінки	Складність у підборі характеристик, що

Закінчення табл. 2

			оцінюються
Кількісна оцінка	Ранжування за значущістю або перевагами	Дає змогу побачити реальні значення і порівняти їх з рекомендованими чи нормативними	Потребує великої кількості інформації для обробки [6]

Найоптимальнішими видаються бальні або скорингові методи, які дають змогу клієнтові банку, вкладникові та іншим зацікавленим особам найшвидше оцінити рівень фінансової стійкості банку.

В основі практично всіх методик оцінки фінансової стійкості банків лежить порівняння кількісних характеристик. Але стійкість банку є доволі широким поняттям, оцінка якого має включати аналіз таких факторів, як: менеджмент, кваліфікація персоналу, склад акціонерів, технічне забезпечення, якість надання послуг, ризикованість ринків тощо [7].

Підсумовуючи все зазначене, можна зробити висновок, що для розробки адекватної методики оцінки фінансової стійкості банку необхідні тривалий час, налагоджена на державному рівні система інспектування суб'єктів фінансового ринку на місцях, а також наявність адекватної та своєчасної інформаційної бази проведення аналізу фінансової стійкості банків. Також необхідно використовувати методики та методи оцінки фінансової стійкості, враховуючи їх переваги та недоліки, виходячи з цілей та завдань конкретного банку.

Наук. керівн. Чмутова І. М.

Література: 1. Чмутова І. М. Методичні підходи до формування рейтингу банків України / І. М. Чмутова, М. В. Афанасенко // Академічний огляд. – 2011. – № 2(35). – С. 73–78. 2. Смоляк В. А. Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості банку / В. А. Смоляк, О. Л. Кузенко // Управління розвитком. – 2011. – № 5(102). – С. 45–46. 3. Бобрик М. М. Финансовая устойчивость коммерческого банка / М. М. Бобрик // Банковское дело. – 2011. – № 8. – С. 32–35. 4. Стефанишина А. М. Характеристика та аналіз методики оцінювання фінансової стійкості банків України та зарубіжжя / А. М. Стефанишина // Вісник НБУ. – 2010. – № 11. – С. 62–66. 5. Обґрунтування методичних підходів до оцінки стійкості фінансової системи: інформаційно-аналітичні матеріали / С. В. Науменкова, Р. С. Лисенко, Д. С. Попов та ін. – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2006. Вип. 6. – 162 с. 6. Вовк В. Я. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи / В. Я. Вовк, Ю. В. Дмитрик // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 2. – С. 43. 7. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: [монографія] [Електронний ресурс] / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк. – 2009. – 316 с. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/364503>.